

Évfordulónaptár 2018 – Veszprém

650 éve

Nagy Lajos király Veszprémből keltezte egyik, 1368. augusztus 6-i oklevelét. I. Lajos király utasította a vasvári káptalant, hogy a veszprémi káptalan és zalavári apátság közti egyezkedés érdekében a Rada és Garabonc közti határokat állapítsa meg. Az oklevél eredetije a veszprémi káptalan levéltárában, 1750. évi hitelesített másolata a zalavári apátság levéltárában található.

425 éve

Szinán pasa elfoglalta Veszprémet. Szinán pasa október 1-én egyesítette hadait fia seregével Székesfehérvárnál, majd egy napi pihenő után Veszprém ellen vonult. A várostromló had körülbelül 50 000 emberből és 30 ágyúból állt. A vár védői 1200-an voltak. A falak az erős ágyúzástól pár nap alatt igen rossz állapotba kerültek. Október 5-én az ostromlók újabb két faltörő ágyút hoztak Fehérvárról. 6-án a várban tűzvész ütött ki az ágyúzások hatására, és nem állt rendelkezésre elegendő víz az oltáshoz, a Várkút szerkezete ugyanis megrongálódott. Este 10 órakor a vár védői majdnem mind a vár elhagyása mellett döntöttek, és megpróbálták két török csapattest között kilopózni, de ez nem sikerült, sokan meghaltak, vagy fogságba estek. A vár október 7-én török kézre került.

A Veszprémi Vár a török időkben többször is „gazdát váltott”. Először 1552-ben foglalták el a török hadak, és 14 évig, 1566-ig nem is sikerült visszaszerezni, majd visszafoglalása után továbbra is török támadások történtek. 1568-ban békét kötöttek a törökkel, mely 1593-ig tartott. Ez alatt a várat megerősítették (1577–1592). A béke nem volt teljes, voltak „civódások” ez idő alatt is. Az 1593-as vereség után a vár még többször is gazdát cserélt (1598, 1605, 1608 stb.), védelmi jellegű megerősítést az 1640-es években kapott utóljára. Később, miután elvesztette végvári státuszát és védelmi jelentőségét, inkább bontották a falakat, hogy minél több elegáns épület, palota férjen el a szűkös helyen, még támfalakkal is kiszélesítették.

325 éve

halt meg ZICHY István (Veszprém, 1616. szeptember 18. – ?, 1693. március 15.) vicegenerális, tárnokmester, főispán. Serdülő korában már kamarás III. Ferdinánd udvarában. 1635-ben a bécsi egyetemen tanult, 1636-ban Zrínyi Miklós kíséretében Itáliában járt. 1638-ban a győri vár lovasságának parancsnokává nevezték ki, 1641-től a tatai vár kapitánya, 1646-tól a győri vár vicegenerálisa. 1649-ben a Horváth család kihalása után örökölte a nagyvázsonyi uradalmat, később a család minden tagja használta a „vásonkői” előnevet. 1655 és 1671 között a Magyar Kamara elnöke (Zrínyi Péterhez való kapcsolatai miatt 1672-ben felmentették), 1661-ben I. Lipót koronaörré nevezte ki, 1655-ben bárói, 1679-ben grófi címet nyert, 1681-től Moson vármegye főispánja.

Bécs 1683-as ostroma idején egyike volt azoknak, akik a koronát külföldre menekítették. 1690-ben tárnokmesteri kinevezést kapott, az ország zászlósurainak egyike lett.

250 éve

Benyák Bernát József (Komárom, 1745. december 10. – Selmecbánya, 1829. március 1.) piarista tanár, nyelvész, író, filozófus 1768-ban megírta „Veszprém városának nyájas leírása” című 54 szakaszos költeményét. Benyák Bernát Vác, Pest, Székesfehérvár, Szeged és más városok mellett 1765-től 1767-ig a veszprémi gimnáziumban is tanított. A magyar nyelven kívül beszélt a németet, franciát, olaszt és görögöt. A költeményben található városföldrajzi adatok a XVIII. századi Veszprémre vonatkozóan forrásértékűek. Az író elköltözése után visszaemlékezik a városra, képzeletben utcáin barangol, és megemlíti sok jellegzetes helyet, fontos történelmi eseményt, és boncolgatja az akkori veszprémi nyelvjárás érdekességeit is.

„Bent Sét nevü patak gyöngy folyó vizetske,
Ékesíti partját itt, amott füzetske,
Bástyáinak réjtjét boddza fás mezőtske,
Hol tehát jól lakhat, legelhet a ketske.”

született ÁNGYÁN János (Vörösberény, 1768. április 9. – Veszprém, 1846. január 5.) református lelkész, író. Vörösberényben kezdte iskoláit, 1780-tól a debreceni kollégium diákja, 1795-től Hajdúböszörményben rektor. 1797–1798-ban a jénai egyetem hallgatója. Külföldi tanulmányai befejeztével Szeghalmon, Pápán és Pécselyen helyettes lelkész, majd 1808-ban a veszprémi református gyülekezet prédikátorának választották meg. 1825-től Veszprémben egyházmegyei főjegyző és tanácsbíró. Kisebbségi írásai a Szépliteratúra Ajándok c. lapban, a Tudományos Gyűjteményben, az Egyházi Értekezésekben és a Fábrián-féle Prédikátori Tárházban jelentek meg.

225 éve

épült a Kapuváry-ház. A copf-stílusú, emeletes házat 1793-ban Kapuváry Antal veszprémi kanonok építtette. 1885-től 1993-ig ez a Városháza, az egykori nagy szalon volt a tanácsterem, melyben 120 képviselő ülésezett. A ház ma is látható az Óvári utca és a Szabadság tér sarkán, homlokzatán a Kapuváry-család címerével.

született BEZERÉDY Miklós (Vámoscsalád, 1793. november 8. – Veszprém, 1885. december 15.) római katolikus nagyprépost. Apja udvari tanácsos volt. Alsó- és középfokú iskolákba Tatán és Szombathelyen járt. A filozófiát Szombathelyen, a teológiát Veszprémben és Pesten tanulta. Pappá szentelték 1819. szept. 3-án. Szertartóként, majd szentszéki jegyzőként tíz évet töltött a veszprémi püspöki udvarban. Közben kánonjogi doktorátust szerzett. 1831 és 1834 között Pápán esperesplébános, majd 1838-ig Keszthelyen apátplébános. 1839-től veszprémi kanonok, két országgyűlésen káptalani követ. Az 1843–1844. évi országgyűlésen a káptalan követeként szót emelt a nemzetiség védelmében, fellépett az erőszakos magyarosítás ellen. 1844-ben somogyi főesperes, a királyi tábla preláta. 1846-ban választott makáriai püspök, majd olvasókanonok.

1864-ben a Szent István-rend lovagja. Nagyréposttá 1877-ben, 84 éves korában neveztek ki. 1883-ban földet juttatott a Felsővárosi (Dózsavárosi) temető megnagyobbításához. Nevéhez fűződik az Egyházmegyei Alapítványi Hivatal felállítása. Végrendeletében jelentős összegeket hagyományozott veszprémi egyházi intézményekre (Szent Ferenc-rendiek, székesegyház, Aggpapok Háza, szeminárium, káptalani könyvtár). Helytörténeti értékű kéziratok a Veszprémi Érseki Levéltárban találhatók. Olaj, vászon arcképe a veszprémi érseki palotában van. A veszprémi Alsóvárosi temetőbe temették el, 1982-ben áttelepítették a Vámosi úti temetőbe, ott látható fekete márvány síremléke.

200 éve

Veszprémről készített színes tollrajzokat Berkeny János Sámuel rézmetsző. A Bécsben tanult művész elsősorban térképeket készített. A veszprémi származására mindig büszke művész – munkáit „Nemes Berkeny János Veszprém Fi”-ként szignálta. Rajzai a várost kelet, illetve dél felől, valamint a Jeruzsálemhegyről a Tizenháromváros felé tekintve, vagyis a települést mintegy körképszerűen ábrázolják. Veszprémről készült rajzait a Laczkó Dezső Múzeum őrzi.

született KISOVITS József (Veszprém, 1818. szeptember 7. – Veszprém, 1885. május 9.) római katolikus kanonok, a gimnáziumot szülővárosában és Székesfehérvárott végezte, filozófiát Pécsen, teológiát Veszprémben tanult. Pesten a Központi Szeminárium növendéke, 1841. október 26-án pappá szentelték. Két évig káplán Tapolcán, majd Tapsonyban. 1845-től Veszprémben kántor, később a Szent Anna-káplán gondnoka. 1849-től plébános Nagybajomban, 1857 után kanonok-plébános Veszprémben. Két ciklusban, 1880-ban és 1883-ban volt a veszprémi választókerület Tisza-párti országgyűlési képviselője. Nevéhez fűződik a Szent Anna iskola építése, újjáépíttette a Szent László iskolát. Sokat tett a piarista algimnáziumnak főgimnáziummá történő fejlesztésében. Fiatal korában irodalommal is foglalkozott, írásai a Növendékpapok Munkálatai c. gyűjteményében jelentek meg. Veszprémben utcanév őrzi emlékét. A veszprémi Alsóvárosi temetőben nyugszik.

175 éve

született SZABÓ Imre (Tihany, 1843. december 16. – Budapest, 1912. május 17.) jogász, ügyész, országgyűlési képviselő. A gimnázium négy alsó osztályát a veszprémi piaristáknál, az 5. és 6. osztályt a győri bencéseknel, a 7. és 8. osztályt a székesfehérvári ciszterciéknél végezte. A budapesti tudományegyetemen jogi diplomát kapott. 1869-től alügyész a veszprémi törvényszéknél, 1873-tól királyi ügyész. 1874-ben kötött házasságot a veszprémi Wurda-család lányával, Ludmillával. Négy gyermekük született, köztük két fiú: Iklódy-Szabó Andor és János. 1875-től a veszprémi püspökség jogtanácsosa és jószágigazgatója, majd a Veszprémi Takarékpénztár jogtanácsosa. 1890 és 1900 között Veszprém országgyűlési képviselője a Szabadelvű Párt színeiben. 1897-ben Budapestre költözött. A Balaton egyik veszprémi szerelmese volt: elnöke a Balatoni Halászati Rt.-nek, tulajdonosa (1880-tól) egy csopakai nyaralónak és két balatoni vitorlás hajónak,

amelyek közül a Sólyom nevével 1911-ben versenyt is nyert. A budapesti Farkasréti temetőben nyugszik.

150 éve

született CHOLNOKY Viktor (Veszprém, 1868. december 23. – Budapest, 1912. június 5.) író, újságíró, szerkesztő. (Álnevei: Arne, Paganel, Pelargus, Trivulzio, Viktor.) Cholnoky Jenő és László bátyja. Apja Veszprém főügyésze, Dumas és Verne fordítója volt. A Pápai Református Kollégiumban és a veszprémi gimnáziumban tanult. 1894-től 1897-ig a Veszprémi Hírlap szerkesztője. 1898-ban megindította a Balatoni Hírlapot, amely 1899-ben megszűnt. 1908-ban Budapestre költözött, többek között a Pesti Naplónál, A Hétnél és más lapoknál dolgozott. A Hétnék pár évig szerkesztője is volt. Újságírói munkásságára a rendkívüli politikai éleslátás és a nagy műveltség volt jellemző. Jelentős novellista, népszerű elbeszélő, aki nagy műgonddal írt, a magyar próza legjobb stílusművészei közt tarthatjuk számon. Írásait különös figurák népesítik be, és groteszk helyzetek tarkítják, amelyekkel a modern polgár lelkivilágát ábrázolja. Veszprémben a Vár u. 1. sz. alatti ház falán lírai hangulatú emléktáblája, Várnagy Ildikó alkotása látható. Sírja Budapesten, a Kerepesi úti temetőben van.

született RÓNAI-RÓTH Kálmán (Veszprém, 1868. ? ?. – London, 1933. ? ?.) hegedűművész, Auer Lipót unokaöccse. Szülővárosában első tanára Raczek Frigyes volt. 1881-ben szerepelt először nyilvános hangversenyen szülővárosa gimnáziumában és a várpalotai Zichy-kastélyban. 1882-től Bécsben, majd Berlinben folytatta tanulmányait. 1888 után a Budapesti Operaház tagja, Veszprémben és Székesfehérvárott adott hangversenyeket. Később tanárként Londonban telepedett le.

született RITTER Lőrinc (Máriacell, 1868. március 28. – Veszprém, 1941. március 28.) székesegyházi orgonista és karnagy. Szülővárosában zongora- és hegedűtanulmányokat folytatott, Bécsben orgonát és zeneszerzést tanult, 1879-ben államvizsgát tett. 1884-től a veszprémi székesegyház orgonistája, 1910 után karnagy, megtartva orgonista tisztségét is. 1917-től két évtizedig a városi zeneiskolában zongorát tanított. Hornig Károly püspök engedélyével 50 évig volt a veszprémi zsinagóga orgonistája. Munkásságának 50 éves jubileuma alkalmából XI. Pius pápától Pro Ecclesia et Pontific érdemkeresztet kapott. A veszprémi Alsóvárosi temetőben nyugszik.

született SPITZER József (Ádánd, 1868. március 28. – Auschwitz, 1945. ?.) jogász, ügyvéd. A középiskolát a veszprémi piarista gimnáziumban végezte, 1887-ben érettségizett. Jogot a budapesti tudományegyetemen tanult, 1895-ben ügyvédi vizsgát tett. Kalocsán fél évig törvényszéki aljegyző, majd Veszprémben ügyvédi irodát nyitott. Számos súlyos bűncselekmény elkövetőjét védte, közülük leghíresebb 1911-ben az „utolsó bakonyi haramia”, Makkos Vendel rablógyilkos esete volt. 1914-ig a felsőkereskedelmi iskolában jogot tanított. 1903-ban három hónapig a Veszprémvármegye felelős szerkesztője, néhány hétig főszerkesztője. 1898-tól a Veszprémi Polgári Társaskör

főjegyzője, a Veszprémi Kerékpár Egylet egyik alapítója. 1900-ban támogatta a pápai izraelita menház felállítására indított mozgalmat. Felelős szerkesztőként kezdeményezte a Vármegyei Alkoholelles Egyesület megalakítását, állandó színház építését, a szegény középiskolások élelmézésére deákmenhely, állandó diákotthon szervezését. 1918 tavaszán a nemzetiségi mozgalmak megfékezése érdekében támogatta a kormány politikai választójog kiterjesztésére irányuló szándékát. 1932-ben a Veszprémi Takarékpénztár ügyésze. 1937-ben a veszprémi izraelita hitközség elnöke, a Veszprémi Takarékpénztár igazgatósági tagja, városi képviselő és megyebizottsági tag volt. A veszprémi Virradás a Bakony alján Szabadkőműves Páholy alapító tagja.

125 éve

április 13. napján tűzvész tört ki a városban. Aznap heves, orkán erejű északi szél fújt. A tűztorony vészharangját 3 óra 40 perckor kongatta meg Szép Károly tűzör, és kitűzte az iránymutató piros zászlót a Cserhát felé. A tűz a Cserhát utcában tört ki, Pap Sándor takács házában, melyet két albérlő lakott ekkor, Csekő József csizmadia és Schwrtz Jakab szabó. A tűz a tetőtérben a kémény mellett tört fel.

A Cserhát városrészben ekkor körülbelül 340 ház állott, nagyrészt mind szalmatető, vizet pedig a lakók messziről, a „völgyi kút”-ból hozták, fel, a meredek emelkedőn. Így hát a tűz felfedezése pillanatában nem állt rendelkezésre elég víz az oltáshoz (és később sem). A tűz a nagy szél miatt hamar továbbterjedt először a szomszéd házakra, majd a környező utcákra is.

Az önkéntes tűzoltók a vészjelzés pillanatában már indultak is, hiszen a tűztorony aljában volt az állomáshelyük. A tüzet az éjszaka folyamán nagyrészt megfékeztek, de másnap folytatták az esetleges tűzfészkek megsemmisítését. Minden igyekezet ellenére a tűz újra kitört, és még több kár keletkezett.

A Cserhát városrész károsodott a legjobban, sokan odavesztek. Leégett mintegy 150 ház. A nagy tűzvész alkalmából Sziklay János (1857–1945) író országos segítő akciót kezdeményezett. E célból szerkesztette a Május c. albumot. A városi közgyűlés megtiltotta további nád- vagy zsúpfedeles házak építését.

készült el Bolgár Mihály „Veszprém meteorológiai viszonyai és kútvizeti” című tanulmánya. Bolgár Mihály (1861–1895) piarista tanár tanulmányában 110 kutat nevez meg és vegyelemzi vizüket. A mű először cikksorozatként jelent meg 1892-ben, majd Óvári Ferenc kezdeményezésére némileg kiegészítve az 1892–93. évi gimnáziumi értesítőben, és különnyomatban is napvilágot látott. Ez a mű alapozta meg a város vízközművesítését, ami – szaktanácsai alapján – 1896-ra el is készült.

Bolgár Mihály már jóval az áprilisi nagy tűzvész előtt foglalkozott a városi életet megnehezítő általános vízhiánnyal. Mivel a tűzvészt követően általános véleményként terjedt el, hogy az oltást nagyban nehezítette a vízhiány, így a képviselő-testület foglalkozott a közművesítés előkészítésével. Némi huzavona után 1895. május 27-én fogadták el a határozatot az egész városra kiterjedő vízvezeték építéséről. Bolgár Mihály azonban még márciusban, 34 éves korában elhunyt, így ezt a napot nem érthette meg.

született MÁRFÖLDY Aladár (Budapest, 1893. november 3. – Budapest, 1988. július 6.) építészmérnök. Budapesten végezte iskoláit, a műegyetemen 1921-ben szerzett építészmérnöki diplomát. Rövid ideig egy magánmérnöki irodában gyakornok. 1922-ben Veszprémben alkalmazták, 1924-ben kinevezték a város főmérnökének, 1929-ben „életfogytiglan” megerősítették főmérnöki állását. Fő feladata a városrendezési terv kimunkálása és annak megvalósítása. Ekkor alakult ki a Szent Margit-templom körüli kislakásos telep. Rendezték a Kossuth utca, a Cserhát, a Búzapiac és a Rákóczi tér (ma Óváros tér) környékét. Elkészítette a Hősi Kapu tervét. A háborús károkról fényképeket készített. 1945-ben eredményesen tárgyalt a németekkel a városi közművek, köztük a robbantásra előkészített Viadukt megmentése érdekében. A háború után megszervezte a romeltakarítást és az újjáépítést. 1946-ban állásából elbocsátották, később a városból Balatonalmádiba költözött. Székesfehérvárott figuránsként, majd földmérő mérnökként dolgozott. A Balatonfüredi Szívkörház főmérnökeként ment nyugdíjba. Irányította a szívkörház rekonstrukcióját, több nyaralót tervezett a Balaton északi partján.

100 éve

halt meg SZEIBERLING Mátyás (Somberek, 1845. március 17. – Veszprém, 1918. január 20.) sportoló, tornatanár. Középiskolát Pécsen végezte, ugyanitt szerzett 1864-ben tanítói oklevelet is. Rövid ideig tanított, majd a Magyar Nyugati Vasúthoz került, 1873-ban vasúti tisztí képesítést szerzett. 1876 után a Veszprémi Főgimnáziumban tornatanár. Tanítványai budapesti és területi versenyeken szereztek győzelmet. 1880 után tornaversenyeket rendezett. 1994-ben emlékére Szeiberling-kupát alapítottak. A veszprémi Alsóvárosi temetőben nyugszik.

született DÉRI Márta (Nagyvárad, 1918. június 6. – Budapest, 2000. július 5.) vegyész, egyetemi tanár. A műszaki tudományok kandidátusa (1953), doktora (1963). 1939-ben a budapesti tudományegyetemen vegyész diplomát, 1940-ben egyetemi doktori, 1951-ben a budapesti műegyetemen műszaki doktori címet szerzett. 1961-től 1963-ig egyetemi docens, 1963 és 1982 között tanszékvezető egyetemi tanár a Veszprémi Vegyipari Egyetem szilikátkémia tanszékén. 1983-tól nyugdíjas egyetemi tanár, 1995-től professor emeritus a Veszprémi Egyetemen. A hazai szilikátipari szakemberképzés meghatározó személyisége volt, mérnökgenerációk nőttek fel a keze alatt. Számos tisztséget töltött be tudományos és kulturális egyesületekben, az MTA különböző bizottságaiban. Az Építőanyag folyóirat szerkesztőbizottságának volt tagja. Az 1965–1969-es években oktatási rektorhelyettes a Veszprémi Vegyipari Egyetemen. Tudományos munkássága elsősorban a kerámiákra, azon belül a műszaki kerámiákra terjedt ki. Megoldotta az Európában újdonságnak számító, nagyméretű nagyfrekvenciás szigetelők gyártását, ami a háború után lehetővé tette a lakihegyi adótorony újjáépítését. Úttörő jelentőségű munkát végzett a szilikátok termikus stabilitásának vizsgálata terén. Tudományos eredményeit közvetlenül hasznosította az egyetemi képzésben. Kiemelkedő eredményeket ért el a híradástechnikai kerámiák, ferroelektromos anyagok kutatásában. Élete során számos szakmai díjban, kitüntetésben volt része. A Magyar Tudományos Akadémiától az Eötvös

József Koszorú kitüntetést kapta. Több kézikönyv, mint pl. a Szilikátipari kézikönyv társszerzője és szerkesztője. Száznál több közleménye jelent meg szakmai folyóiratokban és egyéb kiadványokban, valamint több mint 200 előadás szerzője. Több szabadsalom társfeltalálója. Budapesten, a Kerepesi úti temetőben temették el.

halt meg KENESSEY Móric (Szilasbáthás, 1837. november 13. – Veszprém, 1918. december 26.) ügyvéd, közjegyző. Jogi végzettségét 1860-ban szerezte. Ez időtől kezdve a nagyvázsonyi kerület szolgabírója volt, családjával együtt Tótvázsonyban, az ősi Oroszy-kúriában élt. 1865-ben Veszprémbe költöztek, ahol ügyvédi irodát nyitott, majd tiszti főügyésként dolgozott. Ugyanitt 1874-től hosszú éveken keresztül közjegyző. A veszprémi református egyház főgondnoka, a vármegyei törvényhatóságnak és a városi képviselő-testületnek tagja, s a közjegyzői kamarának örökös díszelnöke. Érdemei elismeréséül udvari tanácsosi címet kapott. Az 1860-as évek kezdetén, Balatonfüreden, a Tamás-hegy oldalában nyaralót és pincét vásárolt, ahol több mint 50 éven keresztül töltötte a nyarakat családjával. Részt vett a Balatoni Szövetség munkájában is. A népes családnak ma számtalan unokája és dédunokája él szétszórva Magyarországon és a nagyvilágban. A veszprémi Alsóvárosi temető díszsírhelyén, családi sírboltban nyugszik.

éve nyílt meg az Angolkisasszonyok Női Felsőkereskedelmi Leányközépiskolája. A veszprémi Angolkisasszonyok „Sancta Maria” Intézetének alapítása Ranolder János (1806–1875) megyés püspök nevéhez fűződik. Az épületet 1860. szeptember 16-án szentelték fel, és ekkor kezdődött meg az elemi iskolai tanítás. Az intézmény folyamatosan bővült újabb osztályokkal, majd 1894-ben tanítóképző is nyílt. A felsőkereskedelmi képzés 1918-ban Rott Nándor (1869–1939) püspök és M. Ghimessy Mária főnöknő közreműködésével kezdődött meg. Az intézetet 1948-ban államosították. (Az Angolkisasszonyok Rendje 1950-ben feloszlott Veszprémbe.) Közben az oktatás az állami keretek között folyt tovább, és az iskolát 1956 szeptemberében egyesítették az 1895-ben alapított Veszprémi Felső Kereskedelmi Fiúiskolával. Jelenleg az iskola a Veszprémi Szakképzési Centrum Közgazdasági és Közigazgatási Szakgimnáziuma nevet viseli.

október 31-án, csütörtökön hírek érkeztek Budapestről a Nemzeti Tanács megalakulásáról, és Károlyi Mihály miniszterelnöki kinevezéséről is. A hírek hallatára Veszprémbe a Szabadság téren gyűlt össze a tömeg és „eskü mellett hűséget fogadtak” a Nemzeti Tanácsnak. A tisztek és katonák lecsérélték sapkarózsát nemzeti kokárdára és virágra, majd a Himnuszt énekelve, nemzeti zászló alatt vonultak dr. Rainprecht Antal volt főispán lakása elé, aki beszédet mondott a jelenlévőknek. (Dr. Rainprecht Antal 1918-ban tiltakozásul egy időre lemondott tisztségéről.) Másnap, november 1-én, délután két óraker népgyűlést tartottak dr. Rainprecht Antal elnöklete alatt. A gyűlésen felszólalt Óvári Ferenc dr. országgyűlési képviselő, Beöthy Dezső százados, valamint Hajagos Imre, Neumayer Imre és Bertalan László. Ez után Komjáthy László polgármester bejelentette, hogy Veszprém városa is csatlakozott a Nemzeti Tanácshoz, és felolvas-

ta az ez ügyben a miniszterelnökhöz címzett táviratot. Török Gyula dr. rendőrkapitány a rendőrség csatlakozását jelentette be. A gyűlésen többen is felhívták a jelenlévők figyelmét, hogy erőszakos esemény, rendzavarás ne történjen. Dr. Rainprecht Antal zárószavai után a tömeg hazafias dalokat énekelve végigvonult a fő utcán, a Hosszú utcán, a váron, majd a városháza előtt rendben feloszlott. Rendzavarás sehol sem fordult elő. A megalakult Nemzeti Tanács elnöke dr. Rainprecht Antal lett.

1918. november 22-én megérkezik Veszprémbe a háziezred. A 31. honvéd gyalogezredet az olasz fronton érte az I. világháború vége. Az ezred 1558 napig volt távol, 1530 napot töltött harctéren, ebből 1126 napig állt ellenséges tűzben, és 80 önálló csatában vett részt.

A hadosztály november 8-án, Gemonában tette le a fegyvert. Innen az ezred gyalog volt kénytelen megtenni a hazavezető utat az Alpokon keresztül. A menetelés 15 napig tartott, és november 20-án lépték át a magyar határt, majd innen vonattal értek vissza Veszprémbe. Az állomáson senki sem fogadta őket.

megalakult a Kisgazdapárt Veszprémbe. December 1-én, vasárnap népgyűlést tartottak a városi színházban. Az ülést Csomay Imre nyitotta meg, majd felkérte Kőszeghy Antal karkáplánt a gyűlés vezetésére. „Kőszeghy kifejtette a kisgazdák tömörülésének szükségességét és egyúttal azokat az okokat is, amelyek miatt a kisgazdák szervezetbe állnak és bár szociális érzelműek, miért nem csatlakoznak más szociális pártokhoz.” A népgyűlés kimondta a kisgazdapárt megszervezését. Elnöke Szabó István, az Országos Kisgazdapárt elnöke, alelnöke Kőszeghy Antal lett. A gyűlés a Himnusz éneklésével fejeződött be.

A párt megszervezését a városban a Szociáldemokrata pár aktivistái erősen megnehezítették, mivel a párt kiragasztott, kirakatokba kitett plakátjait eltávolították. Az incidensek miatt Kőszeghy Antal a Veszprémi Hírlap hasábjain emelt panaszt december 8-án, ugyanaznap, amikor a párt megalakulásáról szóló közlemény is megjelent.

a Korona Szálló épülete Veszprém város tulajdonába került. A Korona Szálló a XIX. század elején épült, klasszicista stílusban. 1948-ban Petőfi is megszállt benne. A színház megépülte előtt, nagytermében tartották a színi előadásokat. 1907-ben vált sarokházá, amikor új utcát nyitottak mellette (Óvári Ferenc utca), s ekkor emeletet is építettek rá, majd 1908-ban felépült mellette a Petőfi Színház, amikor a két épületet „összeépítették”. A Korona Szálló 1918-ig a csanádi püspökség tulajdona volt. A város tulajdonában, 1929-ben ismét átépítették, és elvesztette eredeti jellegzetességeit. Nagytermében továbbra is sok jelentős rendezvényt tartottak. A II. világháborúban több találat is érte, 1948-ban építették újjá. Jelenleg társasházként üzemel, benne kapott helyet a Mackó cukrászda. 2012-ben felújították, és ekkor visszanyerte eredeti hangulatát.

75 éve

halt meg DEMJÉN Márton (Szatmárnémeti, 1857. október 19. – Veszprém, 1943. június 9.) református lelkész. Az elemi iskolát és a gimnázium első három osztályát szü-

lővárosában, a középiskola további évfolyamait és a teológia első évét Budapesten végezte. A teológiai tanulmányokat Pápán fejezte be, 1888-ban szentelték pappá. Akadémikus rektor Balatonkenesén 1880 és 1883 között, majd segédlelkész és helyettes lelkész Sárkeresztesen, Móron, 1886-ban Kiskovácsiban. 1886-tól 1889-ig lelkész-tanító Lajoskomáromban, a következő évben adminisztrátor Polgárdiban. Kiskovácsiban 1890–93 között megválasztott lelkész. 1893-tól 1935-ig, nyugdíjazásáig, Veszprémben megválasztott lelkész. Egyházmegyei főjegyző és tanácsbíró, 1919 és 1923 között a Veszprémi Ref. Egyházmegye esperese. Munkatársa volt a Székesfehérvár és Vidéke c. lapnak, egyházi periodikákban tanulmányai és más írásai jelentek meg. A veszprémi Alsóvárosi temetőben nyugszik.

halt meg IKLÓDY-SZABÓ János (Veszprém, 1877. október 25. – Balatonfüred, 1943. május 4.) jogász, szerkesztő. Veszprémben, a piarista gimnáziumban, 1895-ben érettségizett. Egyetemi tanulmányokat Budapesten, Bécsben, Lipcsében és Genfben végzett. Államtudományból doktorált, 1898-ban lipcsei és genfi tanulmányúton vett részt. Közigazgatási ismeretekkel is rendelkezett. 1899-ben Veszprém vármegye szolgabírája Devecserben, 1907-től belügyi fogalmazó. 1910-ben a nagyvázsonyi kerület országgyűlési képviselője. A Tanácsköztársaság bukása után az FKgP szervezője, 1920-tól képviselője. Alsóörsi házát a húszas évek elején vásárolta, aktív részt vállalt a falu életében, a közbirtokosság és a fürdőegyesület munkájában. A Balaton-kultusz élenjáró szószólójaként élt, elhivatottsággal és nagy felkészültséggel szolgálta a Magyar Tenger ügyét. Szerkesztette a Balatoni Kurír c. lapot, a tó ügyeivel foglalkozó több szervezetnek, klubnak volt a vezetője, vagy vezetőségi tagja. A Veszprémi Takarékpénztár igazgatósági elnöke és a Balatoni Halászati Rt elnök-vezérigazgatója. Írásaiban támogatta a Tihanyi Nemzeti Park és a Balaton körüli autósztráda építését. Szorgalmazta a Badacsony–Balatonfüred borvidék fejlesztését. Alsóörs temetőjében nyugszik.

halt meg PRÓDER Ferenc (Veszprém, 1901. szeptember 25. – Veszprém, 1943. október 9.) építésmérnök. Veszprémben érettségizett, 1925-ben a budapesti műegyetemen szerzett mérnöki oklevelet. A Veszprémi Államépítészeti Hivatalnál dolgozott. Út-, vasút- és hidépítésekkel foglalkozott. A 8. sz. műút, a Balaton körüli, és Veszprém–Veszprémvarsány közötti utak tervezése fűződik nevéhez. Megálmodta a Veszprémi Völgyhidat is. Vásárhelyi Boldizsárral és Hertzler Lászlóval meghonosították hazánkban az aszfaltburkolatok építését. A veszprémi Alsóvárosi temetőben nyugszik.

született DANÓCZY Balázs (Szekszárd, 1943. szeptember 13. – Veszprém, 1990. március 18.) nyomdász. 1961-ben Szekszárdon a Garai János Gimnáziumban érettségizett. Utána ipari tanuló, 1963-ban nyomdász, kéziszedő szakmunkásként végzett. 1964-ben beiratkozott a Miskolci Nehézségiipari Műszaki Egyetemre, itt 1969-ben vegyipari-gépészmérnöki diplomát szerzett. 1969-től a Szekszárdi Nyomda főmérnöke. Veszprémbe 1977-ben került a Veszprém Megyei Nyomdaipari Vállalat igazgatóhelyet-

teseként, az év végétől a vállalat igazgatója. Nevéhez fűződik a nyomda fejlesztésének eredményes menedzselése. 1977. november elején a nyomda új épületbe költözött, itt kezdődött el a gépi rekonstrukció. 1980-ban a vidéki nyomdák közül egyedül nyerte el a kiváló vállalat címet. 1983-ban a vállalat Pannon Nyomdára változtatta nevét. Munkásságához kötődik a Veszprém megyében alkotó Udvardi Erzsébet festőművész képei arany és ezüst színeinek nyomdatechnikai megoldása. Számos veszprémi és Veszprém megyei kiadvány megjelenését támogatta. Munkásságát több állami és helyi kitüntetéssel ismerték el.

50 éve

adták át a püspöki jószágkormányzóság felújított épületét az Eötvös Károly Megyei Könyvtár számára. Az intézmény ekkor vette fel Eötvös Károly nevét. A megyei könyvtár 1952. szeptember 10-én alakult meg a Bakonyi Múzeum épületében. A könyvtár krónikus helyhiánnyal küzdött itteni működése alatt. Az új épület így minőségi változást hozott az intézmény életében. A földszinten kiállítások megrendezésére alkalmas klubövezet működött, mögötte a gyermekkönyvtár talált igazi otthonra. Az emeleten alakították ki a szabadpolcos könyvkölcsönzőt, a folyóirat olvasót, a zenei részleget és az olvasótermet. A könyvtár nyitvatartási ideje az országban a legmagasabb volt. Munkanapokon 11–20 óráig vehették igénybe olvasóink a könyvtár szolgáltatásait. Egy újabb felújítás és átépítés eredményeképpen húsz éve, 1998 augusztusa óta működik az átépített és felújított, Nívó-díjjal elismert épületegyüttesben az intézmény a régi helyen, de nagyobb területen.

rendezték az első Nemzetközi Éneklő Hét eseményeit Veszprémben augusztus 4–12. között Zámbo István vezetésével. Az Európa Cantat (Európa Énekel) mozgalom keretében hazánkban először Veszprém adott helyt a rendezvénysorozatnak. Nyolc országból (Belgium, Csehszlovákia, Franciaország, Lengyelország, Német Demokratikus Köztársaság, Német Szövetségi Köztársaság, Szovjetunió, Románia) kilenc kórus érkezett, melyekhez hat magyar kórus csatlakozott. Négy műhelyben lehetett kórusműveket tanulni, melynek eredményeképpen a koncerteken több száz tagú nemzetközi kórus adott elő hatalmas ének-zenei alkotásokat. A további éneklő hetek Veszprémben 1971-ben, 1992-ben, és 1996-ban kerültek megszervezésre. A rendezvény nélkülözi a versengést, célja a találkozás, a közös éneklés, az egymástól való tanulás. Mindig többféle zenei műhely munkájában lehet részt venni, ahol a különböző kórusok tagjai együtt tanulják a műveket egy-egy vezető irányítása alatt.

a Lovassy Gimnázium elfoglalta újonnan elkészült épületét a Cserhát-lakótelepen (Cserhát ltp. 11.) míg a régi, várbeli épületbe (Vár u. 10.) beköltözött az Állami Közgazdasági Technikum. A gimnázium épületét Plesz Antal tervei alapján készítették, és több átalakításon is átesett már az idők folyamán (tetőtér-beépítés, akadálymentesítés stb.), majd 2007-ben teljesen felújították.

zárt be a Csomay strand. A városi strandfürdő és uszoda 1933-ban nyílt meg, a Csomay család (apa és fia) építette. A két világháború között országos hírű létesítmény volt. Két-háromezer vendéget tudott fogadni egyszerre, és rendszeresen tartottak itt koncerteket és bált is. Elavultságára hivatkozva zárták be 1968-ban, és a két medencét építési törmelékkel töltötték fel. A terület sokáig elhanyagolt volt. 2011-ben aztán a „Kolostorok és kertek a veszprémi vár tövében” című beruházás keretében megszépült és most már népszerű kirándulóhely.

25 éve

Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata létrehozta a Művészetek Házát, mely a kortárs művészetek és irodalom szellemi műhelye. Elsődleges feladata koordinálni a város, illetve a régió művészeti életét. A Tűztorony tövében működő intézményben jött létre 1993-ban a Vár Ucca Tizenhét Kiadó, amely 2000-ben Vár Ucca Műhely folyóirat-tá és kiadvóvá alakult át. Az intézmény négy kiállítóhellyel (Modern Képtár – Vass László Gyűjtemény, Csikász Galéria, Dubniczay-palota, Várgaléria, Magtár) rendelkezik.

jött létre a Kabóca Bábstudió Sarkadi Nagy László és Végh Zsolt vezetésével. Az amatőr bábcsoport 2001-ben vált hivatásos társulattá. 1993 óta minden év júniusában megrendezik a Kabóciádé Családi Fesztivált. Munkájukkal számos díjat és elismerést érdemeltek ki, övék lett többek között 2001-ben a Veszprém Megyei Prima Díj a Magyar népművészet és közművelődés kategóriában.

a Veszprémi egyházmegye érsekség lett és főegyházmegye rangjára emelkedett. A Veszprémi a tizenkét magyarországi római katolikus egyházmegye közül az egyik legrégebbi, egyike a Szent István által alapított egyházmegyéknek, főtemploma a veszprémi Szent Mihály-székesegyház. A veszprémi püspökök koronázták meg a királynét, Boldog Gizellától Zita királynéig. A főegyházmegye védőszentje Szent Anna, társvédőszentje Boldog Gizella. 1993-ban II. János Pál pápa emelte érseki rangra, így érsekségként ez a legfiatalabb az országban.

halt meg GRÓF Ervin (Szombathely, 1925. szeptember 11. – Szombathely, 1993. április 5.) könyvtáros, tanár. 1944-ben Szombathelyen érettségizett, 1956-ban a Budapesti Pedagógiai Főiskolán szerzett könyvtárosi oklevelet. 1944-től ideiglenes kiegészítő a szombathelyi polgármesteri hivatalban. 1946-ban áthelyezték a városi könyvtárba. 1952-ben a szombathelyi, 1955 után a Veszprémi Megyei Könyvtár helyettes vezetője. 1961-ben Veszprémben, 1962-ben Várpalotán könyvtárvezető. 1963–1985 között a Szombathelyi Tanárképző Főiskolán tanított. Könyvtárszervezéssel és állományfejlesztéssel kapcsolatos tanulmányai a szakajtóban jelentek meg. Szombathelyen temették.

jelent meg a Veszprémi Szemle várostörténeti folyóirat első száma, 1993 novemberében. A lap kiadója először Veszprém város polgármesteri hivatala, majd a 8. számtól az Eötvös Károly Megyei Könyvtár volt. A 12. számon a Veszprém Megyei Honismereti

Egyesület szerepel kiadóként. A folyóirat alapító főszerkesztője, Tölgyesi József, a 19. számig szerkesztette a lapot, azóta ezt a feladatot Csiszár Miklós látja el. A város történetével foglalkozó írásokat közlő folyóirat a 13. számtól kezdődően évente rendszeresen négy számot jelentet meg a Veszprémi Szemle Várostitörténeti Közhasznú Alapítvány kiadásában. Az alapítvány kuratóriumának elnöke Faa Judit.

alakult meg a Dózsavárosi Baráti Kör a városrészben élők érdekeinek védelmében. A kör elnöke megalakulásakor Kungl József, alelnök Németh Sándor. A Dózsavárosi Baráti kör célja, hogy közös összefogással és közvetlen cselekvéssel segítse elő a városrész hagyományainak ápolását, múltjának feltárását, szorgalmazza a városrészben élők közösséggé formálását. Fontos feladatának tartja a városrész kiemelkedő személyiségeinek munkájával, életútjával kapcsolatos emlékek ápolását, megőrzését. A humán-, szociális-, egészségügyi-, sport- és kulturális tevékenységekben részt vesz, azokat szervezi, szélesíti a köz szolgálatában. Csécs Ferenc, az egyesület jelenlegi elnöke 2006-ban és 2013-ban Pro Meritis díjat kapott.

1993-ban Veszprém város önkormányzata csatlakozott az „Európai Virágos Városok és Falvak” versenyébe és meghirdette a Virágos Veszprémért mozgalmat. 1990-ben az Európai Közösségek Idegenforgalmi Bizottsága támogatásával az Európai Virágos Városok és Falvak Versenyének (Entente Florale Europe) Nemzetközi Bizottsága megkeresett több közép-kelet-európai országot, hogy csatlakozzon a versenyhez. A megkeresettek közül, akkor, egyedül csak Magyarország jelentkezett, s jelentkezését el is fogadták. A nemzetközi versenyben részt vevő országok: Ausztria, Belgium, Hollandia, Írország, Magyarország, Németország, Szlovénia, Csehország és Olaszország. Veszprém 2014-ben nyerte el a fődíjat az országos versenyben.

Összeállította:
DOMOKOS ANNA